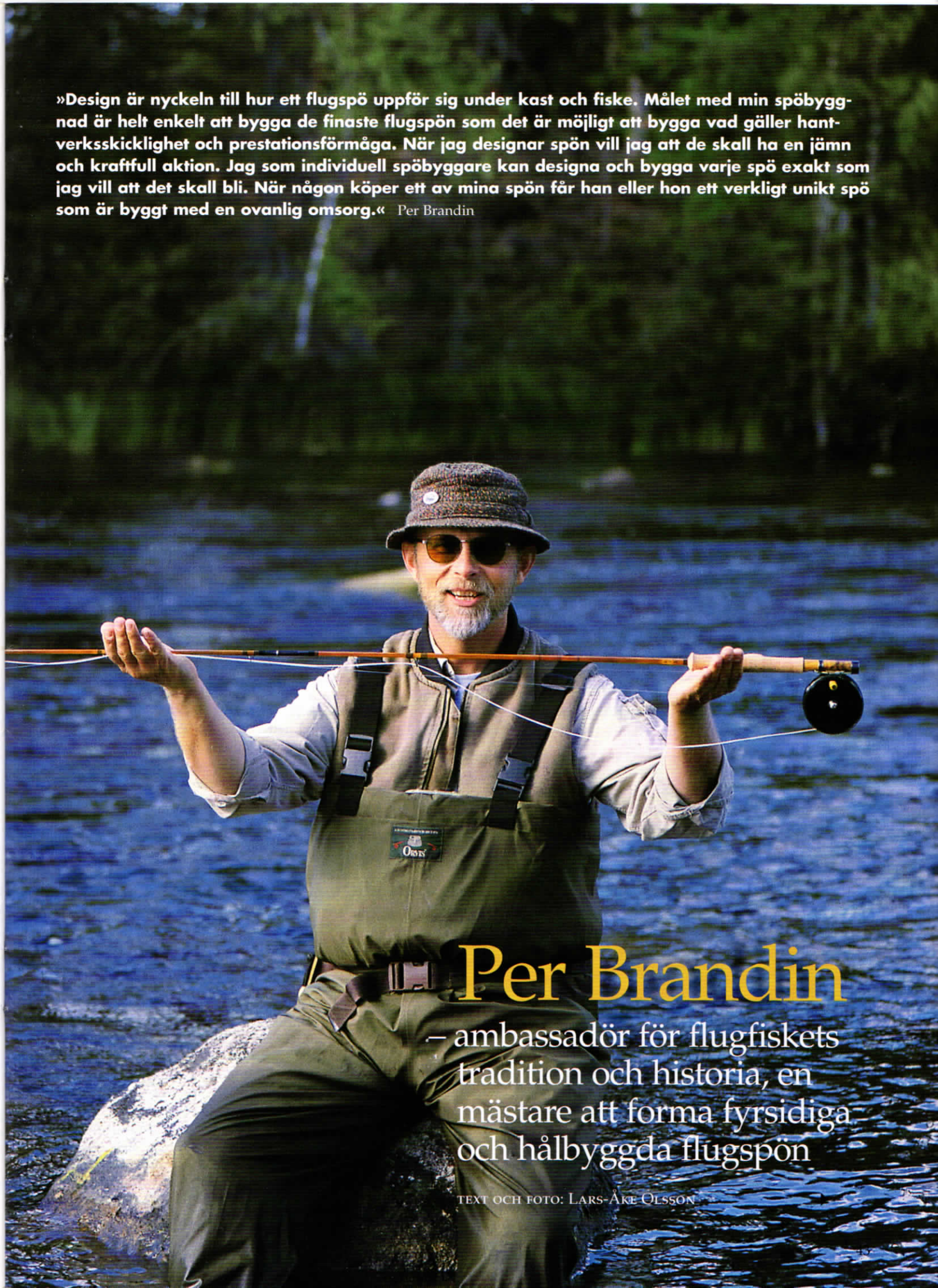

»Design är nyckeln till hur ett flugspö uppför sig under kast och fiske. Målet med min spöbyggnad är helt enkelt att bygga de finaste flugspön som det är möjligt att bygga vad gäller hantverksskicklighet och prestationsförmåga. När jag designar spön vill jag att de skall ha en jämn och kraftfull aktion. Jag som individuell spöbyggare kan designa och bygga varje spö exakt som jag vill att det skall bli. När någon köper ett av mina spön får han eller hon ett verkligt unikt spö som är byggt med en ovanlig omsorg.« Per Brandin

Per Brandin

– ambassadör för flugfiskets tradition och historia, en mästare att forma fyrsidiga och hålbyggda flugspön

TEXT OCH FOTO: LARS-ÅKE OLSSON

Per Brandin

När jag någon gång läst om dessa udda, fyrkantiga spön som byggts av några få spöbyggare, så ansåg jag att de var byggda mera som experiment och av nyfikenhet än ett allvarligt menat försök att bygga ett flugspö som man skulle kunna fiska med. Bara att uttala ordet fyrkantigt kändes knöligt i munnen. När jag höll Per Brandins spö i handen var det första gången som jag såg ett fyrkantigt spö och jag blev tveksam. Jag hade läst att de breda sidorna med den glasklara lacken reflekterade bambuns färg, ådror och bladknutar på ett ovanligt sätt. Det stämde!

Holkarna var blånerade. Spölindningarna var olivgröna och genomskinliga och kompletterade vackert färgen på bambun. Bladknutarna låg inte mitt emot varandra utan var placerade en och en längs spöet. Rullfästet var rödbrunt. Ändbutten och skjutringen hade en tenngrå färg. Nu var jag motvilligt imponerad. Spöet var inte längre fyrkantigt utan fyrsidigt. Ett arabiskt fullblod, fulländat i varje detalj, rasande grant, vibrerande av liv, redo att uppträda och släppa lös sin inneboende kraft. Alla dess tusentals kraftfibrer, bambuns muskler, som låg gömda under den emaljhårda ytan skulle samarbeta och spänstigt och kraftfullt rulla ut fluglinan, tafsen och flugan. Det var ett av de vackraste flugspön som jag sett!

Per Brandin föddes i Sverige och kom till USA via Kanada när han var elva år gammal. Han såg den första flugfiskaren när familjen körde längs efter den legendariska strömmen Beaverkill, en händelse och en bild som skulle påverka Per under restan av hans liv. Hans uppväxtår kunde inte ha tillbringats i en bättre del av världen än Catskill, där det amerikanska flugfisket har sina rötter och sin rika historia av flugfiskare, flugbindare och – spöbyggare! Per fiskade, läste och drömde om split-cane spön som det fanns gott om i butikerna i Catskill. Under de första åren använde han flugspön av glasfiber, ett 8 6" Fenwick spö för lina 5 var under många år hans favorit.

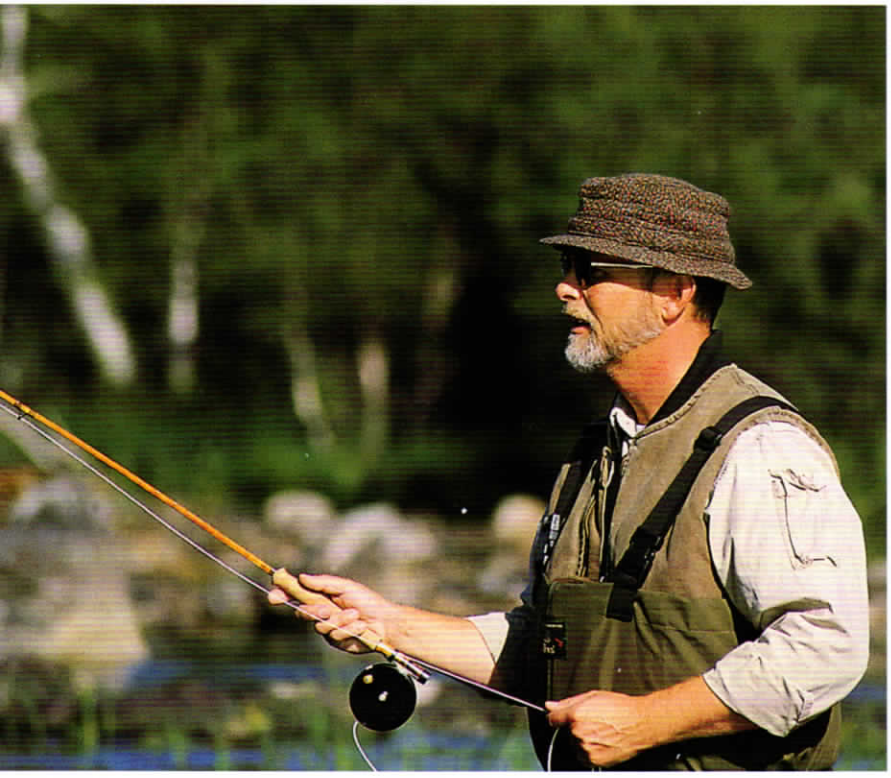

Så småningom köpte han en Orvis byggsats och monterade ihop sitt första split-cane spö. Första gången han såg Leonardspön var vid ett flugfiskesymposium. Ett dussin av dem fyllde ett helt spöställ. Den guldgula bambun med sina klarröda lindningar fick honom att darra av spänning. Deras behagliga aktion, färgen på spölindningarna och lacken som harmonierade med bambun gjorde ett starkt intryck på honom. Priset och otillgängligheten ökade deras mystik och också hans önskan att en dag få äga ett av dessa spön. Han hade blivit biten av bambubacillen.

Av Harry Darbee, en av de legendariska flugbindarna i Catskill, köpte han det första Leonardspöet. Ett spö som snabbt följdes av ytterligare ett av samme tillverkare. Han fiskade sina Leonard under många år och fick så småningom en känsla att de hade för mycket bambu i handtagsdelen, var för styva där, och hade mindre bambu i toppen som var alldeles för vek. Han köpte flera spön så att han kunde hitta »sin« perfekta aktion. En spöbyggare gav honom rådet att skaffa en mikrometer och mäta de spön som han hade och sedan överföra siffrorna grafiskt på papper för att bättre förstå deras olika aktioner. Mikrometern blev ett viktigt hjälpmedel, ett nödvändigt instrument, för framtiden.

»Om jag kunde göra en enda insats på det här området så var det att hjälpa Per Brandin framåt i sin spöbyggnad därför att jag tycker att han är världens skickligaste, i dag levande, spöbyggare.«

Hoagy Carmichael

Peter Phelps, föreståndare för en firma som sålde flugbindningsmaterial och flugspön och som dessutom var spöbyggare, visste att Per var professionell fotograf och bad honom att i bild dokumentera sin verksamhet. Betalningen för arbetet skulle bli i form av en lektion i hur man bygger split-cane spön. Phelps hade lärt sig grunderna av Hoagy Carmichael som tillsammans med Everett Garrison år 1977 hade skrivit den oundgängliga boken *A Master s Guide to Building a Bamboo Fly Rod*, ett detaljerat praktverk i den då sparsamt förekommande litteraturen om spöbyggnad. Carmichael, som hade ärvt Garrisons verktyg och bambu, var den som mer än någon annan såg Pers slum-

Bamburibborna har urholkats sektionsvis innan de limmats samman.

rande kvaliteter som spöbyggare; hans entusiasm, frågvishet och intelligens. Han blev Pers handledare. Det blev många resor för Per till Carmichaels workshop där han också flitigt använde sin ständigt närvarande mikrometer på spön byggda av Garrison. Den optimala tidpunkten började nu infinna sig och det var dags att bygga det första spöet.

Per är snabb att uttrycka sin tacksamhet gentemot de spöbyggare, samlare och (tävlings)kastare som generöst och villigt har delat med sig av sitt kunnande, låtit honom mäta deras spön och på så sätt givit Per idéer till sina egna taperingar.

EFTER ATT HA byggt sexsidiga spön under ett antal år väcktes hans intresse för fyrsidiga spön, fyra trekantiga bamburibbor i stället för sex. Bill Edwards, en av sönerna till Eustis Edwards, började efter sin fars död bygga fyrsidiga spön. De var annorlunda och Per ville bygga något som var annorlunda. Han var imponerad av kraften i spöna men tyckte att taperingen kunde förbättras avsevärt. Sam Carlson, född av svenska föräldrar, blev med sina fyrsidiga spön – Quads – en stor inspiration för Per Brandin som under de nästa tio åren endast byggde fyrsidiga spön – *Brandin Four* – spön som blev synonyma med Per Brandin, synonyma med lätta, snabba och eleganta flugspön.

Nästa steg i utvecklingen av spöbyggarkarriären blev när han flyttade till Kalifornien år 1989 och där blev påverkad av E. C. Powell och Lew Stoner (Winston Rod Co.) och deras hålbyggda spön. År 1995 började han bygga sexsidiga spön igen. Han anser att fyrsidiga spön är kraftfullare än sexsidiga av samma längd och vikt men att skillnaden är liten och att aktionen och kraften i ett spö mera beror på taperingen och hålbyggandet. Ett fyrsidigt spö har ett större antal av bambuns kraftfiber samlade och blir därför styvare och snabbare än ett sexsidigt spö. Många byggare av fyrsidiga spön anser att två horisontella plan som stöttas av två vertikala är den rätta formen för ett spö av bambu. Spöet, eller toppen, rör sig i en rak linje i fram och bakkast och ger bättre precision än ett sexsidigt spö.

De taperingar som Per ger sina spön är hans egna och de utvecklas hela tiden. Att komma fram till en lyckad tapering består av en lång process av försök och misslyckande med många samordnande faktorer. Vare sig ett spö är snabbt eller långsamt, paraboliskt eller progressivt så måste det fungera och kännas som en enhet. De torrflugespön som han bygger är baserade på en traditionell tapering från östkusten med en »swell« i början av klingan där den kommer ut från handtaget, sedan en plan tapering mot mitten och slutligen en brant tapering mot toppöglan. Det gör dem snabbare än de flesta spön och topparna är finare, eller tunnare. Tekniken att hålbygga både handtagsdelen och toppen utvecklade Per omkring 1988. Den hålbyggda toppen har en stor effekt på spöets aktion och den känsla det förmedlar när man kastar med det. Då toppen är lättare rör den sig snabbare och stannar fortare jämfört med en massiv topp. Många fiskare har blivit glatt förvånade över den snabba och jämna aktionen. Han anser också efter många år som spöbyggare och flugfiskare att bambu är det överlägset bästa materialet för flugspön.

Pers spön har holkar av nickelsilver vilka för det mesta är blånerade. Rullfästen med ändbutt och skjutring på mahogny eller spansk cederträ har han designat. Spöringarna lindas med silke och hans signature wraps mellan handtaget och första spööglan består av två smala lindningar på vardera sidan av tre smala band. Spötuben har ett skyddsfodral av kraftig smärting. Den diskreta signeringen – *Brandin* – i skrivstil kompletteras av exempelvis beteckningen 805-3 df och HB 2/99 vilket betyder att spöet är 8 fot långt för lina 5, är 3-delat och har torrflugeaktion (df). HB betyder att det är hålbyggt och att det är spö nr 2 av den modellen som byggdes år 1999.

Efter ett antal år i Kalifornien flyttade Per tillbaka till östkusten där han bor i Shelburne Falls i delstaten Massachusetts. Likheten med Eustis E. Edward som ▶

Per Brandin med sitt sexsidiga spö, 8'3" som också beskrivs i texten. Foto: Kalle Folkesson.

också flyttade från östkusten till västkusten och sedan tillbaka, och precis som Per var fotograf, är intressant. *»Ju mer jag jag fick veta om Per Brandin desto tydligare framstod han inte bara som en överlägsen hantverkare, det fanns också en rastlös begåvning hos honom; någonting som drev detta speciella amerikanska hantverk framåt och förfinade det på ett speciellt amerikansk sätt. Han hade attraherats av oklanderliga förebilder från det förflutna som Jim Payne och Bill Edwards och han hade lärt sig av oklanderliga mentorer som Hoagy Carmichael och Sam Carlson. Han var helt, nästan akademiskt, hemmastadd i tradition och ändå en teknisk nyskapare, intensivt och gränslöst experimenterande. Hans rötter fanns i delstaten Maine i New England och Catskill Mountains där spöbyggandet hade fötts men hans fantasi och dröm hade fått honom att hoppa över hela kontinenten till västkusten, ett hopp som också gav honom den amerikanska traditionen att bortse från traditioner och följa sina egna idéer. Jag ser honom som den intellektuelle bland spöbyggare.«*

George Black, *Casting a Spell*

År 1999 kom Per Brandin till Gimdalen för att föreläsa om sina spön och om E. C. Powells hålbyggnadsteknik. På programmet fanns också Tom Morgans Bambo Hand Mill som Per hjälpt till att utveckla. Med den kan man kan hyvla bägge sidorna samtidigt på en bambustrip. Per fräser sina bamburibbor i en fräs och sluthyvlar på The Hand Mill. Med hjälp av den får han en mycket jämnare och noggrannare konstruktion på sina spön, framför allt de fyrsidiga. Tidigare måste han kassera 25–35% av de färdiglimmade spöna. Med hyveln så vinner han också mycket tid jämfört med åren före den.

Han hade ett nytt spö med sig, det första i en framtida produktion, 8 , 3-delat, för lina 5, fyrsidigt och hålbyggt. Jämförelsen med ett annat 8 fots spö av samma längd och linklass men sexsidigt och massivt var mycket intressant. Bägge var utmärkta att kasta och fiska med men det fyrsidiga, hålbyggda var lättare och snabbare och hade en spänst som tydligt skiljde det från det andra. Varje dag kastade jag med spöet och blev mer och mer förälskad i det, så förälskad man kan bli om man älskar flugspön byggda av bambu. Jag inte bara kastade med spöet, jag fiskade med det också. Efter en veckas bekantskap med det brandinska mästerverket insåg jag att livet inte skulle bli komplett utan det. Per byggde det under hösten och vintern och sex månader senare landade det hos mig.

Ett annat nytt spö var 2-delat, 8´3", sexsidigt för lina 4. Ett lätt spö för lätt lina byggt för precision och korta till medellånga kast hålbygger han bättre sexsidigt eftersom han kan ta bort mera bambu från det än på ett fyrsidigt spö. Spöet hade ovanligt kort holk, 1,5 cm »alla holkar är för långa« och en jämn, mjuk och helt underbar aktion. Det var ständigt upptaget och man fick stå i kö för att få tillfälle att kasta med det.

En av de spöbyggare som inspirerat Per Brandin är E. C. Powell i Kalifornien som sågade ur 3–4 mm av det yttre skiktet av bambustocken där de flesta kraftfibrerna fanns och sedan limmade de sex bamburibborna eller »bambuskivorna« på ribbor av cederträ. De sågades sedan på den såg som han uppfunnit till de vanliga trekanterna och urholkades sektionsvis innan de limmades. (se sid 45 eller Thommy Gustavssons bild i FiN nr 5/6 2006 eller i boken *Flugfiskets Mästare*).

Dagen innan Per skulle resa till Kalifornien för att intervjua personer som kände E. C. Powell pratade jag med honom på telefon. Han berättade att han vid sidan av sin spöbyggnad också arbetar på en dokumentär om Powell och hans spöbyggnadsteknik. Ett komplement till dokumentären är två spön, ett 8 6 och ett 9 , båda med den berömda B9-taperingen som han byggt exakt som Powell byggde sina spön. På min fråga om Powell är den som mest inspirerat honom gör han en lång och eftertänksam paus och säger sedan att

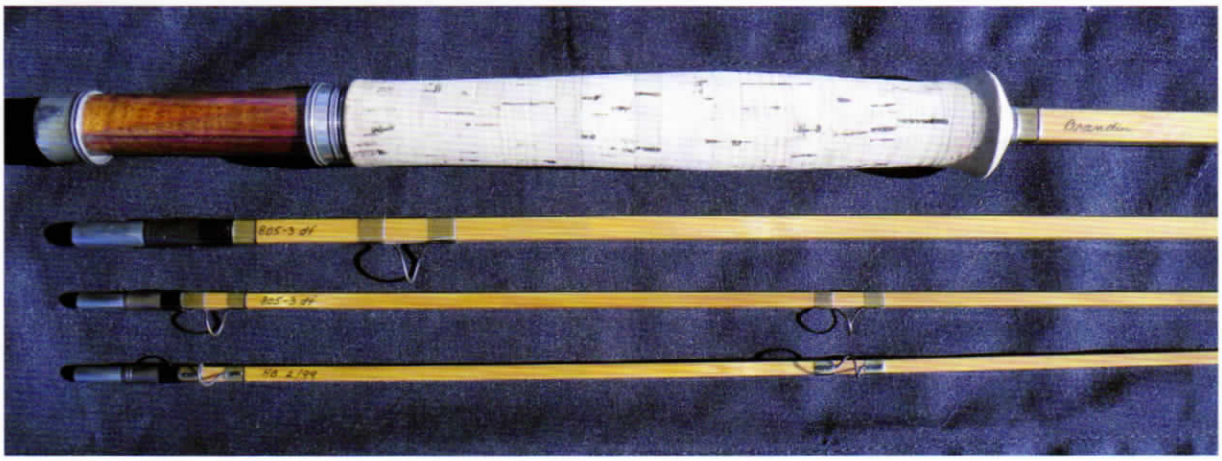

Jim Payne med sin »aggressiva« tapering är den spöbyggare som betytt mest för honom.

Hösten 2007 hade Per en väntelista på 180 personer som skulle få vänta på sina spön ett eller fem år eller kanske flera. Det var då Per stängde sin orderbok och bestämde sig för att inte ta emot flera beställningar. Det visar hur eftersökta hans spön är trots att priserna (beroende på hur den amerikanska dollarn och den svenska kronan står i förhållande till varandra) ligger på nära 40 000 kronor per spö. Han säger att det är mycket tveksamt om han i framtiden kommer att ta emot flera beställningar. Däremot kommer han att sätta upp »udda« spön till försäljning på sina hemsidor, till exempel de två Powell.

En av de modeller som han verkligen är begeistrad över är Special Model 225, ett fyrsidigt spö utan holkar. Under många år hade han velat bygga ett fyrsidigt, hålbyggt spö som skulle vara lika lätt och ha samma sköna, genomgående aktion som det hålbyggda, sexsidiga 834-2df med den korta holken vilket var en viktig del av dess design. Det skulle dock vara omöjligt att använda en sådan holk på ett fyrsidigt spö då det inte skulle finnas tillräckligt mycket bambu för att forma det efter holken. I stället för holkar använde han en »spliced joint« – han snedskar »holkdelarna« och tejpade sedan ihop dem. När han hade byggt de två spöna var resultat långt över förväntan. De hade en anmärkningsvärd känsla av lätthet och kraft och kändes som ett spö i en del. Efter några dagars fiske med dem i Henry s Fork of the Snake River kände han sig som om han hade funnit Den heliga Graal.

Per Brandin bygger ungefär 25 spön per år och har hittills byggt 450 stycken. Hans väntelista består av 60% fyrsidiga och 40% sexsidiga, hålbyggda spön. Hans bästsäljare är det fyrsidiga, hålbyggda 8 , 3-delade med två toppar för lina 5 och de sexsidiga, hålbyggda 8´3´´, 2-delade med två toppar för lina 4. Den 21–23 maj kommer Per som inbjuden gästföreläsare att demonstrera och berätta om sina hålbyggda spön i Toscana, vid The Italian Bamboo Rodmakers Association.

»… jag tog fram min mikrometer, måttband och anteckningsbok för de nödvändiga måtten på taperingen, avståndet mellan spöringarna osv. Jag letade återigen efter den obestämbara känslan som jag så uppskattar hos speciella spön. Jag har gjort det under många år och accepterat att det är en process som aldrig tar slut. Botten på fulländningen är omöjlig att nå och flugspöet i split-cane är som det japanska samurajsvärdet – sannerligen ofattbart i sin mystik …«

Per Brandin

Artikelförfattaren och Per Brandin under den sistnämndes besök vid Glimån och Idsjöströmmen.
Foto: Jennifer Olsson